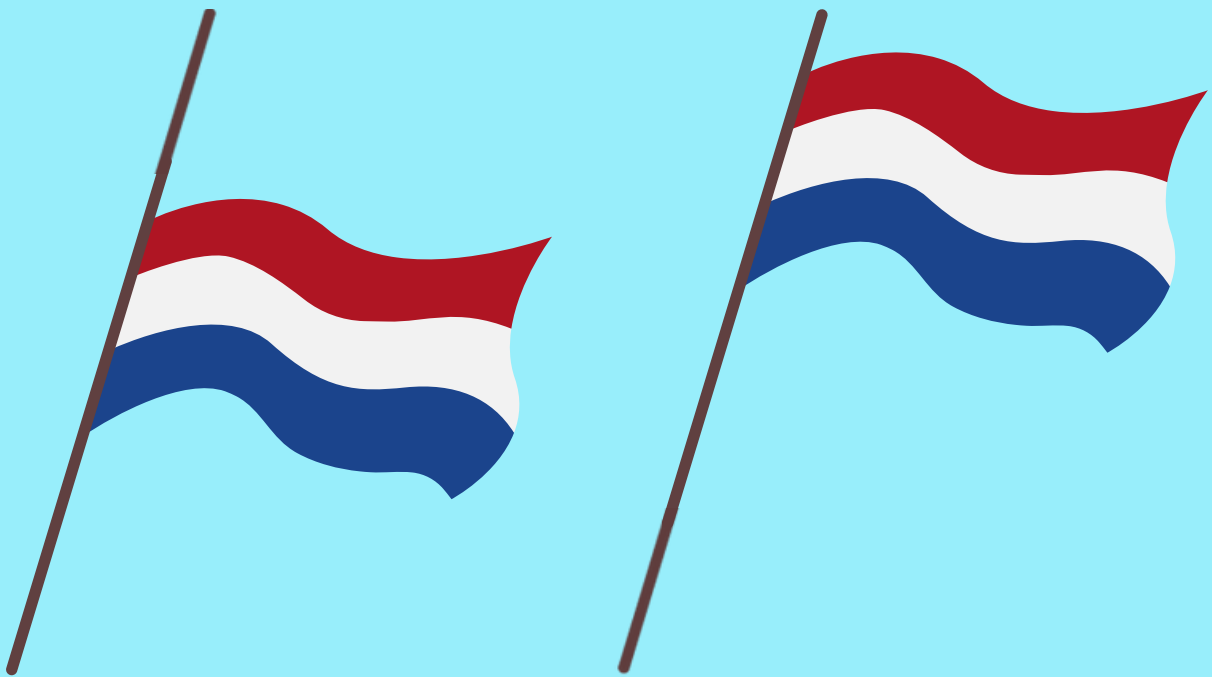

E-BOOK

4 & 5 MEI

**IN VERHALEN EN GEDICHTEN
VAN MAXIMAAL 150 WOORDEN**

**EN VERHALEN EN GEDICHTEN
OVER OORLOG & VREDE IN EEN BREDER PERSPECTIEF**

4 & 5 MEI

IN VERHALEN EN GEDICHTEN VAN MAXIMAAL 150 WOORDEN

AUTEURSRECHTEN

De auteursrechten van de verhalen, gedichten en afbeeldingen in deze bundel liggen bij de desbetreffende auteurs.

De auteurs hebben ingestemd met het gratis en onbeperkt verspreiden van dit e-book. De verhalen, gedichten en afbeeldingen mogen niet op een andere wijze dan via dit e-book, tenzij met nadrukkelijke schriftelijke toestemming van de auteur(s), gedeeld worden.

Merel

Merel ziet de mensenmenigte van daar waar de takken dun zijn en zijn zang ver draagt.

Vanochtend hesen twee mannen een boomblad in de kale boom aan de overkant. Een gek, rechthoekig blad.

Daarnet kwamen de mensen, met hun geluiden. Fluisteren, schuifelen, een luide stem, zingen. Een glimmende vogel float bijzonder scherp.

Nu is het stil.

"Mijn beurt," Merel begint.

Een helder geluid klinkt door de schemering.

Mees heeft zijn ogen stijf dichtgeknepen, zo kan hij beter aan de dode mensen denken. Nu gluurt hij omhoog, vindt de zwarte vogel in de boomtop.

"Mama? Wij waren stil, hè?"

Hand in hand lopen ze naar huis.

"Inderdaad, liefje."

"Waarom was die vogel dat niet?"

In de straat hangen de vlaggen nog steeds halfstok.

"De merel? Wat prachtig, hè?" Mama zoekt haar sleutels: "Ik denk dat de dode mensen het ook heel mooi vonden."

Mees knikt opgelucht, "De merel mag het."

Anne Nappers

@woordbeeld_van_anne

Opa Jan

Opa Jan was zoals elke dag bezig in de bakkerij. Fluitend bakte hij de broden om ze vervolgens in de schappen te leggen.

Vandaag had hij een voorgevoel dat er iets stond te gebeuren. Het is immers oorlog.

Desondanks toog hij naar zijn werk. Hij kreeg het niet over zijn hart om de klanten links te laten liggen. Zeker niet in deze ellendige tijd.

Buiten klonk geschreeuw. Mensen renden in paniek weg. De Duitsers kwamen er aan. Waar moet hij heen? Hij keek rond in de werkplaats van de bakkerij. Zijn oog viel op de berg meel.

Opa Jan bedacht zich geen moment en nam een duik in de berg meel. Nu maar hopen dat ze hem niet zouden vinden. Zijn hart bonsde in zijn keel.

Hij hoorde de soldaten stampen in zijn zaak.

Opa Jan hoorde de Duitsers zijn zaak uitlopen. De deur werd met een knal dichtgegooid.

Peter Barzilay

Tegenpolen

Rug tegen rug en angsten gespiegeld,
ballen kaatsen, vingers wijzen,
gebroken glas
de lijm is op

de mens ligt in scheiding
over wolken en kleuren
geloof het
of niet
de aarde gromt
en er is niemand die luistert

Rug tegen muur en harten gekluisterd
vlammen gedoogd, schuren open
de wind speelt vals,
het land staat droog

de mens is in gevecht
over vrijheid en woorden
geloof het
of niet
de aarde huilt
en er is niemand die troost

Nancy Bastiaans

Vrede

‘Mama, wat is vrede?’ vraagt Jan.

Het is 20 januari 1945, de dag na zijn zevende verjaardag. Hij rilt. Gisteren hebben ze het laatste hout opgestookt.

Moeder trekt haar omslagdoek wat dichter om haar schouders en sluit haar ogen. ‘Als het vrede is, dan stampen er geen laarzen meer door de straten, bonzen er geen soldaten meer op onze deur. We halen het verduisteringspapier van de ramen en eten geen kuch, maar brood met een knapperende korst.’ Ze steekt haar paarse handen uit. ‘We warmen ons aan roodgloeiende kachels, hangen vlaggen uit en dansen door de straten.’

Jan knijpt zijn ogen stijf dicht. Zijn buik rommelt. Niets ziet hij, alleen maar sterretjes.

‘Ik zie het niet, mam, die vrede.’ Driftig slikt hij de prop in zijn keel weg, zijn ogen prikken.

Moeder pakt zijn hand. ‘Heb vertrouwen, Janneman, ze komen. Onze bevrijders, ze komen er aan.’

Petra Bontje

Gele ster

Mijn oma Mirjam van Gelderen overleefde WO II in Amsterdam. De rest van haar familie, behalve één neef, overleed in de diverse werk- en vernietigingskampen. Nooit heeft ze een gele ster gedragen. Slimheid en bluf waren haar wapens.

Elsbeth Boom

Bevrijd?!

'Ik ben bang.'

'Schat, we zijn bevrijd. Er is niets meer om bang voor te zijn. We hoeven ons niet langer te verstoppen of bang te zijn dat iemand anders beslist of we mogen leven en kunnen ademen.'

'Weet je dat zeker? Er is zoveel haat voor ons, in de wereld gekomen door één man.'

'Ik denk niet, dat hij daar in z'n eentje verantwoordelijk voor is geweest. Die haat zit waarschijnlijk in ons allemaal. Wees niet bang om de wereld in te gaan.'

Ze veegt de tranen weg die in haar ogen staan, terwijl ze moeizaam opstaat. 'Ik zal je nooit vergeten, Hersh,' mompelt ze, terwijl ze over haar dikke buik wrijft, denkend aan de laatste keer dat ze haar echtgenoot zag, nu 8 maanden geleden. Hij werd een vrachtwagen ingesleurd terwijl zij toekeek.

Wat een immens geluk dat zij kon onderduiken, plus dat ze het nog mag navertellen.

Saami de Bruijn

Acht minuten stilte

‘Dus vanavond acht minuten stilte om acht uur?’ vraagt de kleine Ruben aan zijn moeder.

‘Nee lieve schat, het zijn twee minuten stilte om acht uur.’

‘Twee minuten maar? Dat is écht weinig!’

‘Dat klopt lieverd, twee minuten is weinig. Tenminste... Twee minuten stilte is niet veel, maar twee minuten oorlog is wel veel. Té veel. In twee minuten kan er meer worden verwoest dan... dan... ik kan niet eens op een dan komen. Zoveel is het...’

‘Maar mama, al die oorlogen duren heel veel meer dan twee minuten.’

‘Ja schat, helaas wel. Ik kan niet in woorden uitdrukken hoeveel leed ze wereldwijd veroorzaken.’ Rubens moeder krijgt een brok in haar keel en voelt tranen opkomen.

Ruben pakt met zijn handje haar hand stevig vast.

‘Probeer dat dan ook niet. Stilte zegt alles. Zullen we vanavond acht minuten doen? Dat is het minste wat we kunnen doen.’

Eveline van Dienst

Verblijfplaats

'Kunnen we hier blijven?' vroeg de jongen.

Ze knikte een keer. Hij sloot zijn ogen en wachtte. Het geweld schuurde hun wangen. Uiteindelijk gaven de kogels haar gelijk.

Voor altijd zouden ze daar blijven.

Pieter Drift

twee minuten
in gedachten bij hen
door wie ik een leven
in vrijheid ken

twee minuten
in diezelfde tijd
raakt in Gaza een moeder
haar kinderen kwijt

de aanval genadeloos
geweld overal
het beeld van de dood
dat nooit wennen zal

twee minuten
gedenken van verdriet
maar voor hen nu geen stilte

deze oorlog zwijgt niet

Marieke Endedijk

Stilte

in de stilte ligt verleden
tranen om gedeeld verdriet
van getuigen die verdwijnen
maar vergeten zijn ze niet

in de stilte ligt het heden
rouw om wat er gaande is
voor die mensen, groepen, landen
herhaalt zich de geschiedenis

in de stilte ligt mijn vrijheid
vrijheid die ik vieren mag
dankzij moed van al die mensen
wappert hier elk jaar een vlag

deze stilte geef ik door
omdat mijn kind ook weten moet
vrijheid is niet vanzelfsprekend
maar ook nu het grootste goed

Marieke Endedijk

vluchten

een eindeloze stoet ontheemden
naamloos, angstig
honger, kou, ontbering
vluchten voor geweld
zinloos sterven mannen
vaders, zonen
creperen aan het front

tegenover vaders, zonen
gestuurd door idioten
belust op macht
door geloof gedreven
blind voor menselijke waarden
wraak gevoed door geweld
zinloos geweld...

woord: Bob Faber
beeld: Elsbeth Boom

5 mei

vrede en vrijheid
nooit geleefd in dictatuur
niet vanzelfsprekend

bob faber

s e n r y u

Dodenherdenking

‘Mam, vind je het ook zo’n raar woord: slachtoffer?’

‘Hoezo?’

‘We herdenken om acht uur de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en van oorlogssituaties en vredesoperaties daarna. Het heet dodenherdenking, maar we herdenken slachtoffers. Dat is toch niet hetzelfde?’

‘Nou je het zegt. Het klinkt of iemand letterlijk geslacht is. Waar komt het woord eigenlijk vandaan?’

‘Kijk hier. Van Dale. Historisch was het inderdaad een offerdier dat op een altaar werd geslacht. Nu is het iemand die buiten zijn schuld lichamelijke, financiële of geestelijke schade lijdt, iemand die het moet ontgelden.’

‘Dus eigenlijk herdenken we mensen die door een oorlogssituatie op de een of andere manier geleden hebben?’

‘Ja. We kunnen dus opa herdenken die het zo slecht had in de concentratiekampen.’

‘Wat een bevrijding. Ik zal de eerste minuut alle mensen die het niet gered hebben herdenken en de tweede minuut opa en zijn lotgenoten.’

Marian Gerrits

Trompet

Hij geeft over in de emmer en staart verdoofd naar zijn trompet. Elk jaar hetzelfde liedje, ook letterlijk. Hij mag het Taptoe-signaal op de nationale tv verzorgen, maar elke dag dat dat dichterbij komt, wordt hij zenuwachtiger. Morgenavond is het weer zo ver, denkt hij. In dezelfde seconde voelt hij opnieuw iets zuurs omhoog komen. Morgen kan hij de maaltijden maar beter overslaan, zo lang hij zich maar staande weet te houden. Het moet goed gebeuren en hij kan het goed, dat weet hij zeker. Maar die zenuwen, die verdomde zenuwen. Naar overmorgen kijkt hij het meest uit. Bevrijdingsdag voelt voor hem ook echt als een bevrijding. Op zes mei begint het aftellen weer. Zijn familie vindt dat hij moet stoppen, maar dat overweegt hij niet eens. Dit is wel het minste wat hij kan doen, zijn persoonlijke hel valt in het niet bij de hel van toen.

Richard van Giesen

Ignorantie

Als de klok achten slaat
op de vierde dag in mei
weten we zeker
morgen waren we vrij

Dan staan we stil
bij al die graven
van hen die met bloed
ons vrijheid gaven

Lichamen vergaan
doch namen overleven
herdacht in twee minuten
die we in stilte geven

Laat hun offers
voor ons voortbestaan
niet in onwetendheid
voor altijd vergaan

Jup Gaffin

Wat is nou vrijheid

In de weefsel van tijd en ruimte, blijft jouw heilige voetafdruk

onaangetast want jouw voetstappen zijn ons erfgoed, een ruwe omarming van het verleden.

Zelfs wanneer de hevigste stormen razen, de aarde door de bliksem op zijn donder krijgt, lijkt je ongedeerd te blijven.

Tussen de noten van verdriet, klinken hoopvolle echo's als diep

ingekeerde melodien.

Staren naar de horizon die ons lonkt met holle beloften van bevrijding maar in wezen niets meer is dan getrokken zwaarden uit het lijdende collectief, snijdend in de ziel, waarvan de scherpste kant wordt gekust.

Zodra de kerkklokken luiden om ons geweten een stem te geven, ballen we onze vuisten om vervolgens op de wanden van onze schedeldak te beuken: dit nooit meer!

Maar wanneer ons geweten wordt begraven in de vergetelheid, de klokken hun geluid verliezen en ons verlangen naar hoop tot rust komt, zullen we eindelijk de zoete smaak van vrijheid proeven.

Berlin Grammer

Vergeet nooit

De mensen die voor ons vochten
De volwassenen en kinderen die stierven
In een oorlog die nooit gevoerd mocht worden
Die ook niet de onze was

Net als alle oorlogen nu
Ook zij zijn niet de onze
Wij wilden dat niet
En ook dit niet

Toch mogen wij de doden herdenken
Zij die voor ons zijn gestorven
En de vrijheid vieren!

Jeroen den Harder

Wie vergeet, herhaalt

Vertel me jouw verhaal.
Oorlog kent er vele.
Heb je moeten schuilen?
Vluchten, vechten, machteloos huilen?

Vertel het me oprecht.
Oorlog raakt ons allen.
Het komt nooit ten einde.
Tijd is een schrale troost voor ons lijden.

Je bent zo veel kwijt.
Vrienden werden de grootste vijand.
Nu heb je bloemen maar geen graf,
Voor de daders is er geen straf.

Je moest overleven en vertellen.
Wie vergeet, herhaalt.
Vandaag een traan voor zijn offer,
morgen vier je de vrede die dankzij hem is behaald.

Anoush Harutunyan

Een oude les

Bij het slaan van de klok,
staan we allen even stil.
Bij de offers van 79 jaar vrijheid,
ogenschijnlijk oud maar nog altijd even pril.
Bij de lessen die wij hiervan moesten leren,
maar dagelijks nog altijd negeren.

Want in landen niet zo ver,
en met hedendaagse media zelfs dichtbij.
Is vrijheid slechts een leugen,
onderdrukt door een ijzeren heerschappij.

Een onzuivere gedachte,
soms van slechts een enkel individu.
Kan daar zijn voeten aarden,
als begin van een déjà vu.

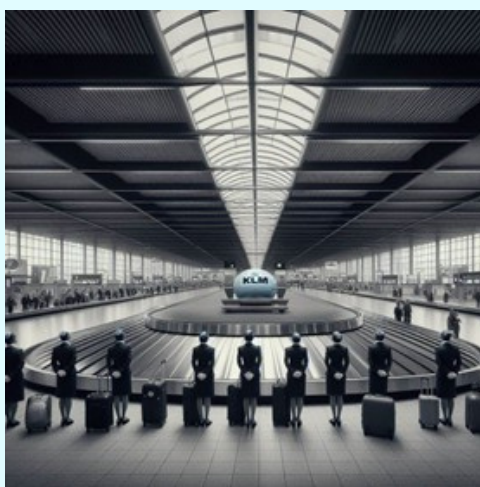
Maar niet alle fouten,
zijn helder en tastbaar.
Soms is het een goedbedoelde kwestie,
dat leidt tot het verkeerde gebaar.

Want op de Dam moest men 'voor de openbare orde',
over bepaalde zaken stil zijn.
Maar was juist zwijgen en aanschouwen vanaf de zijlijn,
niet een van de redenen dat die genocide zolang door kon gaan?

Marie-Louise Hellemons

Verstilde hectiek

Ik landde half acht 's avonds op Schiphol. Waarna ik enkele minuten voor acht de bagagehal binnenstapte. In amper drie minuten tijd veranderde deze hectische plek in een vreemde gedenkruimte. Geen kakofonie van reizigers in vervoering, geen vallende koffers op de bagagebanden, geen ratelende trolleys over de holle hellingbaan. Alles was stilte in deze gesloten ruimte van witte muren en melkglas. De toerist die op een bankje naar zijn telefoon staarde, voelde de zwaarte en borg het scherpje snel op. Hij ging voor het bankje staan. Slechts haastige hakken die klakten. Een twintigtal KLM-stewardessen, stewards en piloten stonden zij aan zij, in een lange rij. Twee minuten lang werd de stilte met geen woord of koffer verstoord. Tot de omroepinstallatie weer sprak. We druppelden door de schuifdeuren naar de aankomsthal. We droegen elkaars verhalen. Die we hadden gedeeld in de indringende stilte. Verhalen van verlies. Van verdriet. En van troost.

Jules Haenderop

Altijd

Hij knikt als ik mijn hand opsteek. Een goedlachse dorpsgenoot, maar nu kijkt hij ernstig. Net als zijn broer speelde hij als kind al bij onze muziekvereniging en trok zich er geen snars van aan dat zijn vriendjes hem soms plaagden. Want vonden die het stiekem niet hartstikke stoer dat de twee daar vooraan op het plein de Taptoe bliezen? Zij kwamen immers uit net zo'n nest. Waar het vanzelf spreekt dat degenen die toen hun leven verloren of zij die zich voor ons opofferden respectvol worden herdacht.

Zijn broer zet aan. Zijn loepzuivere solo doet me huiveren. Ieder jaar opnieuw.

Canny Hoogendoorn

Oekraïners

'Mam, daar wonen toch Oekraïners?' Emma wijst naar een gebouw dat ooit een winkel was.

'Ja lieverd, dat klopt.'

'Zijn Oekraïners altijd vrouw?'

'Nee hoor, er zijn ook mannen. Maar in dit gebouw wonen alleen maar vrouwen en kinderen.'

'Zijn ze dan gescheiden zoals jij en papa?'

'Nee, de papa's zijn thuis in Oekraïne gebleven om hun huis en het land te beschermen.'

'Dan is het wel een beetje zoals jij en papa, want hij woont ook nog in ons huis en wij zijn weggegaan.'

Ik voel een steek in mijn maag.

'Maar hebben die papa's en mama's geen ruzie?'

'Nee, ze hebben geen ruzie.'

'Dus ze komen wel weer samen?'

'Ja, als het goed is wel.'

'Maar wanneer dan?'

'Als de oorlog voorbij is.'

'Maar oorlog is toch gevaarlijk?'

'Ja.'

'Kunnen ze ook dood gaan door de oorlog?'

'Dat zou kunnen.'

'Dan is oorlog nog erger dan scheiden.'

José van der Hoorn

Nooit bevrijd

Rotte eieren. Hij kokhalst. Een kistje steekt half uit de modder, de neus wijst schuin omhoog. Hij trekt, het geeft niet mee. Zweet prikt in zijn ogen. Trekken, de lucht negeren. Zijn maat. Hij zal hem vinden, dat moet. Adem vasthouden, trekken. Hij ploft achterover, klemt het kistje tegen zijn borst. Moeizaam slikt hij, komt half overeind, draait op zijn elleboog opzij, kotst blikvoer. Een metalige smaak blijft achter op zijn tong.

Regen. Bloed. Regen. Zijn blik glijdt omlaag, naar gerafelde kleding, vlees laat los van botten.

Zijn maat. Waar is zijn maat?

Behoedzaam legt hij het kistje terug bij de resten. Verderop glimt een metalen plaatje. Hij tiggert ernaartoe. Zijn schouders schokken. De regen smaakt zout.

Willy Huisman

De vraag

Af en toe een glimp

Uit een tijd die wij niet begrepen.

Jij vertelde en wij,

Wij hingen aan je lippen.

De verhalen leken grappig

En ik begreep nog minder.

Een pan soep op de bon

die zomaar van de slee kiepte.

Ik wist niet of ik mocht lachen.

Jouw mond deed dat wel,

Maar je ogen,

Die zo leken op de onze,

Deden niet mee.

Ik werd ouder en vermoedde

Dat er andere verhalen waren.

Ver weg van ons

En nooit verteld.

Er zal nooit meer een antwoord
komen,

Of bestaan misschien,

Op die beladen vraag.

Hoe was de oorlog, opa?

Marloes Jongewaard

Buchau

deel 1 van tweeluik

In mijn droom kwam de naam 'Buchau' bovendrijven, ik droom de laatste tijd over boeken. Nu eens niet over mijn debuutroman, in een mooie display, in de etalage bij Steven Sterk, in Utrecht, maar over een boekenbeurs, ergens in Duitsland.

Is het, bijna 80 jaar na de bevrijding, oké om de namen van concentratiekampen te verbasteren? Om beurzen te organiseren onder de naam 'Bücherwald', 'Sobibook' et cetera? Ik denk van niet. Net zomin als olijke selfies nemen bij gedenkmonumenten, Holocaustmusea en Konzentrationslager. Dat zijn bijna - mijn bedoelingen zijn zuiver - sacrale plekken waar we de lessen van de geschiedenis kunnen, nee: moeten, overdenken.

Inmiddels ben ik klaarwakker. Ik zag laatst op TV een nieuwsitem over een kunstenaar, of een fotograaf -dat heb ik even niet scherp - die selfies op voornoemde plekken van internet plukt en bewerkt om mensen aan het denken te zetten.

Ed Knegtel

Buchau

deel 2 van tweeluik

De kunstenaar knipt en plakt lompe lieden over stapels lijken, in gaskamers en achter prikkeldraad en laat ze in zwart-wit opgaan in deze omgeving. Dat zal ze leren! En inderdaad: veel van deze onnadenkende otofotografen namen beschaamd contact op met de maker en lieten - na spijtbetuiging - de gewraakte selfies verwijderen. De kracht van het beeld. Ik bedenk dit allemaal in de trein naar mijn werk. Terwijl ik op een scherm naast de deur spoorrails in ijzeren strepen onder mij door zie flitsen. Ik denk aan die rails, naar de poort, naar de tekst: 'Arbeit macht frei'.

Laten we dus niet, nooit, namen als Auschwitz, Bergen-Belsen, Treblinka, Neuengamme commercieel geweld aandoen. Laten we de gruwelbeelden intact houden. Opdat we blijven gedenken. De oorlog zal altijd De Oorlog blijven. Al zijn er alweer veel oorlogen geweest. Al zijn er momenteel vreselijke oorlogen gaande. Ik hoop toch dat de Holocaust, de vernietiging van een volk, op georganiseerde, industriële schaal, het dieptepunt in de menselijke geschiedenis blijft. En laten we waakzaam blijven. Ook nu. Zeker nu.

Ed Knegtel

Hereniging

De laagstaande zon verblindt hem. Stap voor stap schuifelt hij door de stoffige straat, zijn knuistje stevig in de hand van zijn onderduikmoeder Joke.

‘Wat fijn dat we je echte ouders gaan zien, Sam. Zij hebben je nog nooit zien lopen.’

Zijn voeten treuzelen, deze bevrijding maakt hem bang, zal hij mama Joke nooit meer zien?

Joke knijpt zachtjes in zijn handje. ‘Alles komt goed jongen.’

De stad ruikt zo anders dan de frisse lucht die hij op het platteland gewoon was. De kale straten zonder bomen of groen voelen niet welkom aan. Hij verlangt vurig naar het kleine dorpje waaruit ze vanmorgen vertrokken.

‘Sammy! Ach mijn lieve zoon.’

Een vreemde vrouw omhelst hem. Tranen wellen op uit haar ogen. Hij rukt zich los en schuilt achter de rug van mama Joke. Ook bij hem stromen de waterlanders.

‘Mama Joke, ik wil hier weer weg.’

Cecile Kaaps

Napoleon

Het was een porseleinen beeldje, Napoleon op zijn paard en uitkijkend over de wereld die hij veroverd had. Eigenlijk was het een beeldje van aardewerk maar voor mij was het porselein.

Vorig jaar op Koningsdag had ik deze keizer op de kop getikt.

Napoleon kreeg een plaats op de schouw boven de open haard.

Nu was Nel, mijn vrouw, niet gecharmeerd van het aardewerken beeldje en al helemaal niet met de plek op de schouw. Ik had Napoleon ietwat schuin neergezet terwijl Nel hem liever van opzij zag.

Als ik thuiskwam van het werk had Nel het beeldje gedraaid waarop ik het weer in de goede positie zette. De dag daarna draaide Nel bij mijn afwezigheid Napoleon weer naar opzij.

We spraken er niet over maar dit ging een jaar zo door.

Nu op 5 mei, de schouw is leeg, Nel bekent dat Napoleon van zijn paard is gevallen.

Willem Kragten

Hartvreten

Opa lacht haast nooit. Altijd die gefronste wenkbrauwen, die me aan een adelaar doen denken. En wanneer hij lacht houdt hij er vaak plots mee op, alsof hij iets verkeerd gedaan heeft.

Toen we gisteren naar een oorlogsfilm keken, begon hij te huilen. Oma kwam achter hem staan en legde haar handen op zijn schouders. *Niet hartvreten, niet hartvreten.* Een oud woord dat ze vaak onder elkaar gebruiken. *Je niet druk maken. Aan je hart denken.*

Ik keek naar de ontelbare pillendoosjes op de commode en dan naar opa. Hij weende nog en hield zijn hand voor zijn gezicht als iemand die niet gefilmd wil worden. En toen zei hij dat ik er niet moest op letten, dat het allemaal dingen van vroeger waren, dingen die ik niet begrijp, die niemand meer begrijpt.

Wim Lankriet

Aftellen

De laatste nacht met Ellie. De oceaan ging tekeer alsof de golven tegen het huis zelf aan beukten. Ze voelde mijn angst en pakte mijn hand vast. Zo bleven we liggen, tot diep in de nacht, spraken nauwelijks een woord.

Twee weken in de loopgraven. Twee weken en nog altijd geen schrammetje. Voor sommigen is het de eerste keer dat ze het niemandsland inlopen al voorbij. Ik denk dat het een teken is, dat ik beschermd word en het mij niet zal overkomen. Ondanks alles wat ik elke dag rond me zie gebeuren, denk ik nog altijd dat het mij niet zal overkomen.

Tien dagen in de frontlijn. Nog 72 uur en ik mag in de reserve. Aftellen. Aftellen en altijd maar aftellen. Tot deze waanzin eindelijk voorbij is.

Wim Lankriet

Westerbork

Wanhopig reiken de kapot geschoten rails van het monument naar de vrijheid omhoog.

Vanuit de verte raast een aanstormende trein tot oorverdovend. Ritmisch knarst het metaal over de rails.

In slow motion passeert de trein met onbekende eindbestemming. De angstige blikken van de willekeurig gedeporteerde vrouwen, kinderen en mannen, verlammen haar.

Dagenlang opgesloten door een medemens bediende hefboom die de schuifdeur van de donkere, overvolle veewagons afsloot.

Verstikkend

Zonder eten

Zonder drinken

Stinkend

Mensonwaardig

Door de tralies van het enige raam reiken handen naar een laatste teken van leven.

Gewelddadig dendert de trein door naar de dood.

Dit overkwam de voorouders van haar kinderen.

Het stootblok symboliseert en de gebogen spoorstaven eindigen in een strakblauwe lucht.

Ze haalt diep adem.

Gestopt!

Voor altijd,

hoopt zij.

Dankbaar loopt zij naar haar gezin.

May Layzen

Krochten

Half acht werden we geroepen. Tv-kijken werd ons doorgaans verboden, maar deze dag werden we geacht zwijgend te kijken, al vóór de twee minuten stilte. De sfeer was gespannen, hoewel mama gewoon thee inschonk. Heimelijk keek ik naar papa's strakke blik, zijn opeengeklemdde lippen.

Schokkerige beelden: uitgemergelde mensen achter hekken, doden in een kuil. Mijn ogen dwaalden, bleven hangen bij alles behalve het tv-scherm. 'Kijken,' baste papa's stem.

Mama had het later met moeilijke woorden uitgelegd. Dit alles had te maken met papa's verhalen die steeds weer kwamen, omdat ze bleven hameren in de krochten van zijn brein.

Elka Le Mair

4 mei

‘Mag ik drie bier?’

De barvrouw blijft stilletjes voor zich uit kijken.

‘Hallo? Drie bier!’

Geen reactie. De ober naast haar staat er al even stoïcijns bij.

‘Hé!’ Mick slaat met zijn hand op de bar. ‘Wat is dit voor bediening? Zeker te goed om mij te helpen!’

De vrouw legt haar wijsvinger verticaal over haar lippen.

‘Je vindt me te luid?! Arrogante ballentent. Kom, we gaan.’ Mick grijpt zijn jack en stormt met zijn vrienden naar buiten.

Dan is het twee over acht. De eerste tonen van het Wilhelmus klinken.

Kim Linssen

Een indrukwekkende ontmoeting

Voor mij staat een soldaat, vijand, maar toch een mens,
hem uitschakelen is mijn grootste wens.

Mijn vinger spant om de trekker, toch kan ik het niet,
hem ombrengen zorgt ergens ter wereld voor veel
verdriet.

Het moet stoppen, het is tijd voor vrede

Nooit meer oorlog, niet meer dit wrede.

Ineens zijn de rollen omgedraaid en richt hij al zijn
woede op mij,

het koude staal van de loop van een geweer drukt in
mijn zij.

Met gesloten ogen wacht ik op het schot,

gedachten vliegen door mijn hoofd, de angst grijpt me
naar mijn strot.

Ik voel een hand op mijn schouder, het wapen is niet
langer op mij gericht,

de tranen van opluchting glijden langs mijn gezicht.

Mette-Indra Lofthus

Tachtig jaar geleden

Sword, Juno, Gold, Omaha en Utah zijn stranden aan de Normandische kust, deze namen zijn niet willekeurig gekozen, maar juist heel bewust.

De goudgele stranden hebben veel geheimen.

Tachtig jaar geleden arriveerden daar onze helden, Britse, Amerikaanse en Canadese militairen kwamen van land, de lucht en de zee zonder ook maar iets te melden.

In de omgeving zijn nog veel stille getuigen.

Rennend over de stranden, kogels vlogen in het rond, klimmend over de rotsen, bommen sloegen in de grond. Het verrassingseffect was groot, toch moesten velen het bekopen met de dood.

De geallieerden gaven niet op.

Maandenlang werd er gevochten en gestreden, veel soldaten hebben in die tijd erg geleden.

Na een bloederige strijd kwam het einde langzaam in zicht,

heel voorzichtig veranderde de duisternis in een optimistisch licht.

In plaats van oorlog was het gedaan met het wrede, en werd het eindelijk weer VREDE!

Laat dit alsjeblieft voor altijd zo zijn.

Mette-Indra Lofthus

De slag om de schelde

Arie zag meer dan goed was voor een zevenjarige. De inhoud van zijn maag vocht zich naar buiten bij het zien van het verminkte lichaam van zijn vader. Zelfs het verdriet van zijn moeder verbleekte in de chaos aan beelden en indrukken, die hij zijn leven lang niet meer kwijtraakte.

Hij kon niet huilen, het geen plekje geven zoals de dominee en hulpvaardige dierbaren zo vaak opperden. Erover praten lukte een enkele keer, maar vaak kwam hij niet verder dan een moedeloos gebaar en een verstikt: '... diagonaal, zo ... als een sjerp.'

Vandaag zie ik hem bewegingsloos staren naar de speelkaart die hij gaat bijleggen. Zijn mond vertrekt. 'Pa,' klinkt het zacht.

'Ja,' zegt zijn kaartmaatje warm. 'Een koning, dat was hij, je vader.'

Arie buigt zijn hoofd en laat zijn tranen winnen.

De koning en zijn spiegelbeeld zijn gescheiden door een diagonale lijn. Als een sjerp.

Mechtilde Meijer

Eva's mantel

Mijn buurmeisje had een blauwe mantel met diepe zakken en een warme kraag. Precies zo een die ik dolgraag wilde hebben. Niet alleen omdat ik 'm zo mooi vond, maar ook omdat de winter streng was en mijn jas hoognodig aan vervanging toe.

Op een gure wintermorgen zag ik Eva met haar broertje en haar ouders in een open vrachtwagen stappen. Wat moest dat koud zijn, zonder jas.

Toen ze 's avonds nog niet waren teruggekeerd, werd ik ongerust. Ze bleven nooit zo lang weg. Ik gluurde door hun brievenbus. Aan de kapstok hing Eva's blauwe mantel. Een laatste lichtbundel deed de gele ster even oplichten.

Irma Moekestarm

Overwinnen

Het is zondag, 5 mei. Zondag is een rustdag. Ik vind geen rust in mij. Geen rust in mijn hoofd. Geen rust in mijn lijf. Geen rust in mijn leven. Hoofdpijn, buikpijn, spierpijn. Wat klinkt een dag, een week, een maand in bed fijn. En toch ga ik naar het familiefeest deze middag, om gezellig samen te zijn. Ik wil wel graag, maar ik kan niet meer. Mijn batterij is leeg, mijn hoofd is vol. Mijn energie is op. Toch sta ik op. Ik geef mijn energie aan de mensen die ik graag zie. Gaf ik mezelf maar een beetje meer energie.

Valérie Noelanders

Herdenken

De pop in haar handen houdt ze stevig aan haar borst geklemd. Angstig kijkt ze naar me. Haar wereld is er één die ik niet ken. Ze was net moeder geworden, tijdens de tweede wereldoorlog, en als gevolg van haar dementie beleeft ze die tijd opnieuw.

De bruutheid van wat ik voor mijn ogen zie gebeuren, is hartverscheurend. Elke dag ervaart ze die oorlogsjaren, alsof ze er nog middenin zit.

Ik ga naast haar zitten terwijl ze vertelt over haar baby.

De honger.

Het verlies.

De onzekerheid over het lot van haar ouders en broers.

Onsamenhangende woorden, van de hak op de tak.

Mompelend.

Soms verdwijnt het voor even naar de achtergrond, tot het zich bruut weer aan haar opdringt.

De waanzin van oorlog.

Ik herdenk, zodat we nooit vergeten

En vier de vrijheid

Cynthia Poen

Verwaait vrij

aan de lange lijn hangt nog een beetje was
het geniet van de warmte en de felle zon
zachtjes wappert het daar bij hen die won
al zag je ook verlies achter donker glas

grauwe rook zag het haast iedere dag
of kinderen die een plek hadden gevoed
gelukkig was de zomer nu zonder bloed
en was liefde de leidraad van het verslag

soms kroop de ellende weer in hun huid
kronkelde door arm en broek zonder been
en scheurde datgene wat dierbaar was

de ellendige oorlog kreeg hen niet buit
en stond in zijn daden dikwijls alleen
wit stond haar perfect in de eerste klas

Wijnand Raben

De Jodin (1945)

Het huis staart haar aan vanuit lichtende ruiten
De zachtgele gloed, zo bekend van weleer
Toch waken de muren, de deur sluit haar buiten
Het huis aan de gracht is het hare niet meer

Ze wankelt en denkt aan het spoor dat haar leidde
naar 't oosten, en ook weer terug van de dood
Ze klampte zich vast aan gelukkiger tijden
De echo van thuis bracht verlichting in nood

Maar thuis is geen thuis meer; de nieuwe gordijnen,
ze grijnzen haar toe met een wreed leedvermaak:
Waarom sta je daar nu, je zou toch verdwijnen?
Jouw volk is verdreven, vergeten geraakt

Stil draait ze zich om in het nachtelijk duister
De hemel vol sterren getuigt van het leed
van talrijke zielen, van pijnlijk gefluister:
Zorg dat deze wereld ons nimmer vergeet.

Arianna Saffier

Voor altijd

‘Mijn babybroer was zo ziek en koud. In de hongerwinter ... ik vond hem ... de oorlog kwam voor een achtjarige heel dichtbij.’ Ze knijpt haar handen, die vol ouderdomsvlekkenzitten, samen. De vochtige ogen in de gerimpelde huid zijn flets, haar lippen trillen. ‘Nog altijd denk ik aan hem, aan het uitgemergelde lijfje ... er was geen hout voor een kistje.’

Ze zwijgt en slikt zichtbaar. ‘Mijn kinderen zijn opgegroeid met mijn pijn, mijn angst ook hen te verliezen.’ Ze verfrommelt haar zakdoek. ‘Overbezorgd noemden ze me.’

Met haar mouw gaat ze langs haar gezicht. ‘Mijn kleindochter schreef een gedicht over mijn broertje, waarin ze zegt “hij leeft in mij door”.

Ze praat zo zacht verder dat het lijkt alsof haar woorden niet voor mij bedoeld zijn. ‘Oorlog geeft littekens, over generaties heen.’ Een traan glijdt naar beneden. ‘Het is ongeheelde pijn.’

Annemieke Taffijn

Johannes leeft voort

Daar staat ze, op de dijk, waar het glooiende pad overgaat in landbouw en maïs weelderig gedijt. Een stap opzij en ze zou weer precies op de plek staan waar ze stond toen ze Johannes op 1 mei 1945 vond. Op een stapel met andere lijken, alsof hij afval was, er niet meer toe deed. Nooit had gedaan.

Maar dat deed hij wel.

En dat doet hij nog steeds.

Grietje snikt en haalt haar neus op.

De laatste zonnestralen, precies een jaar na dato, hullen de maïs in een gouden gloed. Het uitzicht is te vredig voor haar gemoedstoestand. Een traan rolt over haar wang en valt zo op het ronde gezicht van haar zoontje. Zijn vredige uitdrukking verkrampst. Hij kermt.

‘Sst, lieve Johannes.’ Ze wiegt hem zachtjes tegen zich aan. Hij ontspant.

Ja, Johannes zou voor altijd bij ons zijn. ‘Hij leeft voort in zijn zoon, onze zoon.’

Johannes.

Anneloes Tieleman

Oorlog en Vrede

In een wereld verstrikt tussen oorlog en vrede, volgt het leven een onvoorspelbaar pad.

De jonge soldaat, staat met angst en ogen vol ongeloof te kijken naar het effect van de bombardementen. Verlangend naar vrede staat hij nu op het slagveld, een koude wind fluistert verhalen van zij die voor hen kwamen. Hun geesten dwalen rond in een mist van wantrouwen naar wat nog gaat komen.

Tegelijkertijd, aan de andere kant van de wereld, bidden families rond de tafel voor de veilige terugkeer van hun geliefden. Met hoop in hun harten op vrede.

De leiders, voeren een strijd tussen macht en vrede, en de belangen van de menselijkheid.

Oorlog en vrede, twee zijden van dezelfde medaille. Oorlog zit in de menselijke geschiedenis verweven. Maar te midden van de chaos blijft de hoop op vrede branden. Al diegenen die oorlog en vrede, opkomst en ondergang hebben ervaren hebben echt geleefd.

Marielou Uyttenhove

Kijken

Het is stil in de overvolle kerk. De laatste man uit het dorp die voor vrijheid vocht, wordt naar binnen gedragen.

‘Hij groette elke man, vrouw of kind die zijn huisje voorbijging,’ begint de voorganger. ‘Als de wind te guur was, schoof hij het gordijn opzij en stak hij zijn hand op, zij het elk jaar trager. Als de zon zijn oude botten probeerde te verwarmen, zat hij steevast op de afgebladderde bank. Nieuwkomers en oudgedienden gelijk.’

Velen knikken.

‘Hij was altijd vrolijk, maar de lach om zijn mondhoek verdorde als hij sprak over zijn maanden in het kamp.’

De stilte verdiept.

‘En hij was bang. Doodsbang dat het allemaal opnieuw gaat gebeuren.’ De man kijkt door de kerk. ‘Hij had één vraag voor jullie. Om twee minuten in stilte over na te denken.’

Onrustig geschuifel waart door de kerk.

‘Kijken jullie altijd naar de mens onder de huid?’

Luc Vass

Als

Als geluid van geweld opgaat in de achtergrond
geroezemoes over 'hoeveel doden vandaag alweer'
ons nog slechts licht doet opkijken
wij snel verder doen met de dingen van de dag

Als bloedende kinderen en huilende vrouwen een welgekomen afwisseling zijn
voor reclameblokken en schreeuwerige boodschappen
over al of niet uit verboden zones komende luxeproducten
zodat wij ons kunnen focussen op wat we echt bestellen willen, online

Als beelden van vuurrode velden vol klaprozen
ons doen roepen 'nooit meer' 'nooit meer' 'nooit meer'
maar de wereld ons uitlacht en doof blijft voor alle protest
heeft er dan ergens iemand ooit iets geleerd uit die vreselijke tijd?

Luc Vas

Bevrijding

Het ronken was van verre te horen. Mama drentelde zenuwachtig heen en weer. Ze schikte onze tampat. Ook al lag onze slaapplek in de barak er net als anders bij. 'Mag ik gaan mama?' Mama knikte en liep achter me aan. Ik hoorde een diepe zucht uit haar mond ontsnappen. De vrachtwagen reed juist het kamp binnen. We keken hoe de jongens en mannen van een nabijgelegen jappenkamp uitstapten. Naast me hoorde ik een kreet. Ik keek opzij. Mama zakte door haar knieën en sloeg de handen voor het gezicht. 'Dank u God, dank u!' stamelde ze. Voor ons stond mijn oudste broer. We werden tot afscheid gedwongen toen hij 12 werd. Nu, twee jaar later, was hij weer bij ons. Gezond en wel. Niet iedereen had dit geluk. Tante Bep kreeg die dag te horen dat zowel haar man als haar zoon was gestorven. Het was een bitterzoete dag.

Laura Wattel-de Vries

Herdenken

Meester had het over de hongerwinter. Dries dacht aan wat hij had meegemaakt. Het was zo anders dan de verhalen van zijn klasgenoten. Hij dacht aan de wanhoop van tante Bep nadat ze moest toezien hoe haar man werd onthoofd met een kapmes. Aan de dreiging van een dag lang in de brandende tropenzon moeten staan als je iets verkeerd deed. Aan het verdriet toen zijn vriendje doodging van honger en uitdroging. Hij stak zijn hand op. 'Ja, Dries?' In Indië was het ook erg, meester. Wij werden opgesloten en uitgehongerd.' 'Ja, Dries. Maar jullie hadden het tenminste warm.'

Laura Wattel-de Vries

Waar denk je aan

Waar denk je aan op 4 mei, vroeg de enquête.

Aan mijn ooms, mijn vader, Spaanschen Brabanders met hun wel erg semitische trekken. Aan mijn opa. Hoe de angst om die zonen hem zodanig opvrat dat hij vlak na de oorlog overleed.

Aan mijn joodse buurmeisje. In het zesde vredesjaar verwekt door twee kapotte mensen. Opgroeiend in een huis waar het nog steeds oorlog was.

Aan Ron, die, drie maanden oud, met zijn moeder in een Jappenkamp terecht kwam. Hoe rond zijn vijftigste, na scheiding, faillissement en hartaanval, alles in zijn leven stuk viel en nooit meer heel werd.

Aan de Duitse studiegenote, die haar lezing begon met een citaat van Hannah Arendt. Dat mensen geen schuld dragen voor iets wat anderen hebben gedaan. Toch deed ze het, zich verontschuldigen.

München HBF, 4 mei 1992. Wachtend op mijn aansluiting, keek ik naar de klok, en dacht aan Armando. Schuldig landschap.

Naar '4 & 5 mei' uit de bundel 'Het was stil op straat'

Julius Martin Williams

INFORMATIE OVER DIT E-BOOK

Dit e-book is samengesteld door Sabine Mourits. Sabine is redacteur en schrijfcoach en vindt 4 en 5 mei, de dagen waarop we oorlogsslachtoffers herdenken en onze vrijheid vieren, heel belangrijk.

De verhalen, gedichten en afbeeldingen in deze bundel zijn van auteurs die, geheel belangeloos, deelnamen aan de schrijfdag van Tekst in Detail om in maximaal 150 woorden een verhaal of gedicht te schrijven over 4 & 5 mei of oorlog en vrede in een breder perspectief.

Leuk als je de auteurs opzoekt op social media en ze gaat volgen.